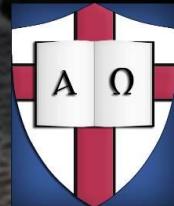

REFORMA

Vesnik tradicionalnog hrišćanstva u savremenom svetu
Godina: 1. Broj: 8. avgust – 2013.

The Copperhead
JOHN

JOHN

JUST as a coin has two sides, both good and evil, so Christ in His creation has two sides, both good and evil. Following amazement at the goodness of that John, exhortation follows. Jesus' record of John's life is brief, *"John was in prison,"* added Herod. He claimed

John Newell
Lewinsville
John Newell
Big House
John Newell
John Newell

Ko je napisao Bibliju?

Sadržaj broja

*Tekst je preuzet iz knjige “Možemo li još uvek verovati Bibliji i da li je to zaista bitno?”,
autora Brajana Bola*

1.

Da li je tačna i pouzdana?

2.

Neka ključna otkrića

3.

Svici sa mrtvog mora

4.

Metoda ugljenika C14

DA LI JE TAČNA I POUZDANA?

Milioni hrišćana širom sveta veruju da je Biblija Božja Reč. Oni potiču iz raznih društvenih slojeva: naučnici, advokati, profesori na univerzitetima, doktori, učitelji, političari, pisci, umetnici, čak i osoblje medijskih kuća i sportista – inteligentni ljudi i žene svih doba i različitih kultura. Mnogo miliona nešto običnjih smrtnika vekovima su verovali potpuno isto. Svima njima Biblija je bila ili jeste posebna knjiga – Reč živog Boga punog ljubavi. S druge strane, nju su pisali perom i štampali kao bilo koju drugu knjigu. Dakle, otkuda ona potiče? Kako je nastala ova knjiga koja je vekovima vodila pojedince, tešila porodice, uticala na narode i oblikovala čitave civilizacije? Da li su to što danas čitamo pisali proroci i apostoli? I da li je to stvarno Božja Reč, ili je, kako će neki reći, obična zbirka starih ljudskih spisa, koji nemaju veze sa životom na Zemlji u XXI veku?

Očigledno je da Biblija nije jednostavno pala s neba. Niti ju je Bog napisao svojom rukom, diktirao ili poslao na Zemlju u gotovom obliku – odštampanu i ukoričenu u crnu kožu, u kojoj su Isusove reči obojene crveno. Zato su pitanja u vezi sa njenim poreklom važna i zaslužuju da se na njih pažljivo odgovori.

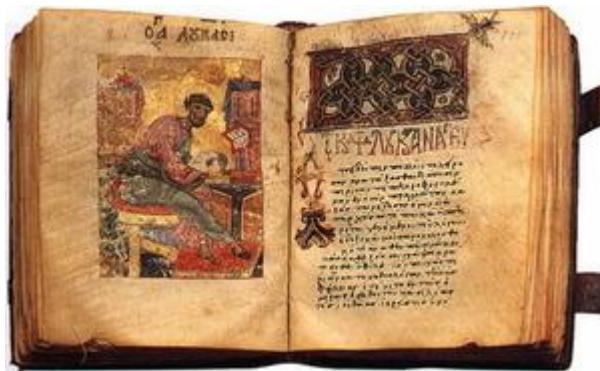
U osnovi, postoje dva razloga zbog kojih mnogi veruju da je Biblija Božja Reč. Prvi je zbog onoga što Biblija kaže o sebi. U njoj se nalaze jednostavne izjave da je Pismo »nastalo pod Božjim nadahnućem« ili kako neki prevodi kažu da ga je »Bog dao« (vidi 2. Timotiju 3:16). To znači da Biblija potiče od Boga, ne od ljudskog uma. Petar to ističe dok govori o prorocima kao »svetim Božjim ljudima« koji, dok su pisali, nisu iznosili svoje ideje, već »naučeni od svetoga Duha govoriše...« (2. Petrova 1:21). Još jedan ključni tekst nalazi se u Jevrejima 1:1, koji kaže da je Bog govorio »nekada mnogo puta i različitim načinom... preko proroka.«

Izrazi kao što su »ovako veli Gospod« i »ovo je Reč Gospodnja« ili »Gospod kaže« pojavljuju se stotinama puta u Mojsijevim knjigama i prorocima. Oni su znali da prenose Božju reč. U Novom zavetu, čitamo ponovo o »Reči Božjoj«, »Reči istine« i »Reči života«. Petar kaže da je apostol Pavle pisao »po danoj mu mudrosti« (2. Petrova 3:15.16). Pavle je napisao najmanje trinaest¹ od dvadeset sedam knjiga Novoga zaveta, što je bio rezultat te date mudrosti.

Drugo, ljudi veruju da je Biblija Božja Reč zbog dokaza nalik ovim koje smo pomenuli u knjizi, prenošenim sa generacije na generaciju, u različitim vremenima i zahvaljujući nebrojenim piscima. Zbirni efekat dokaza toliko je snažan da može biti dovoljan da slušalac otvorenoguma prihvati činjenicu da se Biblija razlikuje od svih ostalih knjiga i da, konačno, ona može biti samo ono što i tvrdi da jeste – Božja Reč.

Hrišćani veruju da je Biblija Božja Reč zaodevana ljudskim jezikom. Ona je, kako to tvrdi naslov nedavno napisane knjige o Bibliji, »Reč Gospodnja«. Nastala je tako što su njeni pisci bili »nadahnuti« Božjim Duhom. U ovom poglavljju pokušaćemo da opišemo šta se dogodilo, i što je još važnije, da

pokažemo da je Biblija koju danas imamo, u skoro svim prevodima i verzijama, tačan i pouzdan prikaz originalnih dokumenata.

Priča o njoj – ukratko

Bibliju je pisalo četrdeset autora, kako smo to već pomenuli, u periodu od hiljadu šest stotina godina, između 1500. godine pre Hrista i 100. posle Hrista. Ti pisci poticali su iz različitih sredina: carevi, državnici, pastiri i ribari, između ostalih. Neki su bili visoko obrazovani kao Mojsije i Pavle, a neki sa mnogo

skromnijim znanjem kao što su Amos i Petar; međutim, svi su imali jednu istaknutu osobinu: misli koje su izražavali svojim rečima bile su misli koje su im dolazile od Boga. Nazivamo ih *nadahnucem*. Biblija je »nadahnuta knjiga« a nadahnuc je proces kojim je Bog svoje misli prenosio izabranim glasnogovornicima, dozvoljavajući im pri tom da te misli izraze svojim rečima.

Naravno, bilo bi sjajno da originalni rukopisi koje su pisali proroci i apostoli postoje i danas. Nažalost, oni nisu opstali. Međutim, mi raspolažemo kopijama originalnih rukopisa, na hiljade njih. Zapravo, nijedna drevna knjiga nije do te mere potvrđena dokazima u vidu rukopisa kao što je to Biblija. Stručnjaci kažu da postoji skoro 5.400 grčkih rukopisa Novog zaveta koji su u skladu sa originalnim tekstrom i više od 19.000 rukopisa ili prevoda na druge jezike.² Mnogi od tih novozavetnih rukopisa nisu kompletни, međutim kada se međusobno uporede ili ako se postojeći delovi spoje, moguće je rekonstruisati čitav Novi zavet. Postoji obilje dokaza u starozavetnim rukopisima, kao što ćemo dalje videti.

Trideset devet knjiga Starog zaveta pisano je na hebrejskom jeziku a dvadeset sedam knjiga Novog zaveta na narodnom grčkom jeziku, poznatom kao *koine*. Tako su hebrejski i grčki označeni kao originalni biblijski jezici. Silna želja svih prevodilaca i komentatora bila je da se vrate tim originalnim jezicima i učine da se prvo bitno značenje tih jezika što preciznije moguće odražava u svim prevodima i verzijama.

Sve do sredine XIX veka, većina najstarijih rukopisa poticala je iz IV ili kasnijih vekova posle Hrista. Među najpoznatijim ranim manuskriptima bio je *Codex Vaticanus*. Ime je dobio po tome što pripada Vatikanskoj biblioteci u Rimu, a ne zbog toga što odražava određeno doktrinarno gledište. Njegov nastanak vezuje se za 325. godinu; on sadrži veći deo Biblije sa izuzetkom nekoliko knjiga Novog zaveta. *Codex Alexandrinus* potiče s kraja IV i početka V veka – negde oko 425. godine ili ranije – i sadrži skoro ceo Novi zavet. *Codex Ephraemi* bio je

napisan oko 450. godine gde imamo celu Bibliju, premda se danas može čitati samo pod infracrvenim zracima. Ovi rukopisi, zajedno sa ostalim, bili su osnova za nastanak Revidirane verzije Biblije iz 1881. godine koja je od tada izvršila uticaj na mnoge prevode. Isto tako, tu je i veliki broj kasnijih rukopisa Novog zaveta iz V i VI veka.

Trebalo bi, takođe, imati na umu da i broj i kvalitet rukopisa Novog zaveta daleko premašuje sačuvane rukopise bilo koje druge drevne knjige. Prema stručnjacima koji se bave rukopisima i njihovim prenošenjem, zna se za samo osam manuskriptata kad je reč o spisima grčkog istoričara Herodota »oca moderne istorije« i dva rukopisa čuvenih *Anala* od rimskog pisca Tacita.³ Kaže se da je najraniji manuskript *Galskih ratova* Julija Cezara nastao oko devet stotina, pa skoro i hiljadu godina nakon što je to delo prвobitno bilo napisano.⁴ A ipak, niko ne ispituje njegovu verodostojnost. Najstariji poznati manuskript Homerove velike epske poeme *Ilijade* napisan je četiri stotine godina posle njenog nastanka.⁵

S druge strane, prve kopije najranijih sačuvanih rukopisa ili delova Novog zaveta nastale su stotinu godina nakon njihovog objavlјivanja, a neke i ranije. Nepobitna činjenica je da su manuskripti kao dokazni materijal za Novi zavet stariji, opsežniji i jači u odnosu na bilo koju drugu knjigu koja je do nas stigla iz daleke prošlosti .

Isto je tako bitno shvatiti koliko su prepisivači, pre pojave štamparije, morali biti pažljivi prilikom ručne izrade tih manuskriptata. Verujući da je pred njima Reč Božja, prepisivači su preduzimali vrlo brižljive korake kako bi bili sigurni da je tekst tačno prepisan. Stranice na kojima bi se našle greške bile bi škartirane. Ovo naročito važi za hebrejske rukopise Starog zaveta. Flojd Hamilton primećuje »jedinstveni plan« drevnih prepisivača Starog zaveta da »sačuvaju potpunu tačnost teksta« koji se obrađuje. On zatim iznosi sledeće: »Prebrojane su reči i stihovi u celom Starom zavetu, i utvrđeni srednji stih i srednja reč. Isto je urađeno za svaku pojedinačnu knjigu, pri čemu je i tu utvrđen srednji stih i srednja reč. Potom je isti postupak ponovljen i za Zakon. Kad god bi se prepisivao Stari zavet, u celini ili neki njegov deo, prepisivač je prebrojavao stihove, reči i slova svoje kopije, proveravajući srednje stihove, reči i slova u svakoj celini, knjizi i u Starom zavetu kao najvećoj celini. Na taj način je postizao zapanjujuću podudarnost kopije sa originalom.«⁶

Sa istom pažnjom su se kasnije prepisivali i novozavetni rukopisi. Ukazujući na Novi zavet, Hamilton izjavljuje da je grčki tekst koji su prevodili današnji prevodioci »toliko tačan da su po mišljenju istaknutih stručnjaka 999 reči od 1000 identične tekstu koji su napisali prвobitni autori.«⁷

Ovaj poslednji citat nam govori da su postojale minimalne greške u tekstovima nekih rukopisa. To je istina, ali ne i razlog za veliku zabrinutost. Kako je Bibliju prenosio ljudski posrednik, greške su bile neizbežne. Ništa što je čovek napravio nije savršeno. Pada u oči činjenica da su greške i propusti u

rukopisima neznatne – bile su to slovne greške, neznatne tekstualne razlike, ispuštene reči u ovom ili onom stihu, povremeno uključivanje beležaka sa margina u sam tekst. Sve te greške mogli su se očekivati pošto su umorni prepisivači radili naporno pod svetlošću sveće do kasno u noć. Međutim, ništa od toga nije bitnije promenilo pravi smisao izvornog teksta. Ne postoji greška koja se ne može ispraviti ako čovek ima na raspolaganju druge rukopise, kopije ili prevode. Doktor Nensi Vimajster /Nancy Vyhmeister/ navodi ove greške u prepisivanju i izjavljuje da »čitava zbirka grčkih rukopisa pokazuje koliko je tu prisutno malo varijacija« i zaključuje da se nijedna zbirka drugih starih rukopisa ne podudara u meri u kojoj se podudaraju rukopisi Novog zaveta.⁸

Kao što možemo da očekujemo, mnogi stručnjaci su pažljivo i kritički ispitivali ove razlike u biblijskom tekstu. To je dobro, jer i u ovom slučaju, kao i u bilo kojoj oblasti, istina je u stanju da izdrži pomno ispitivanje. Doktor Hju Danton /Hugh Dunton/ ispituje neke od razlika u svojoj knjizi *Bible Versions /Verzije Biblije/* i zaključuje da tekst nijedne drevne knjige nije tako potvrđen kao što je to slučaj sa Novim zavetom. Kada govori o rukopisima, on kaže: »Podudarnost je ogromna; razlike su srazmerno manje i ne dovode u pitanje glavne doktrine hrišćanske vere.«⁹ On dodaje da je odgovorno stručno bavljenje tekstualnim pitanjima dovelo do potvrde da imamo posla sa »pouzdanom i istinitom Božjom Reči«.¹⁰ S obzirom na veliku količinu materijala koji je do sada otkriven, teško da je izvesna bilo kakva promena u ovoj situaciji.

NEKA KLJUČNA OTKRIĆA

Era skorašnjih otkrića rukopisa poklopila se sa vrhuncem kritičkih napada na Bibliju i rukopise na kojima se, u tom trenutku, ona temeljila. Mnogi ne veruju da je to bila slučajnost. Fridrik Delić, rečiti nemački kritičar, govorio je u ime mnogih drugih kritičara tog vremena kada je isticao da je biblijski tekst, posebno Stari zavet »toliko iskvaren da to ne možemo ni da zamislimo.«¹¹ Međutim, otkrića rukopisa u periodu između 1830. i 1930. godine dokazala su da on i njegovi istomišljenjici uopšte nisu bili u pravu.

Codex Sinaiticus. Prvo važno otkriće – »životno otkriće«¹² da upotrebimo izraz doktora Dejvida Maršala – dogodilo se u manastiru Svetе Katarine blizu planine Sinaj 1859. godine, u kome je učestvovao nemački stručnjak Konstantin Tišendorf / Konstantin

Tischendorf/. Sjajna priča o otkriću Codex Sinaiticus-a bila je ispričana mnogo puta i prepričaćemo je ovde u kratkim crtama.

Tišendorf je čuo da se u Svetoj Katarini nalazi najveća zbirka starih biblijskih rukopisa na svetu. Tim povodom posetio je manastir u dva navrata, 1844. i 1853. godine. Prilikom jedne od tih prvih poseta, nasred velikog manastirskog hola otkrio je veliku korpu sa pergamentima. Tom prilikom je ustanovio da su dve gomile starih dokumenata nalik ovim pergamentima već bile spaljene. Užasnut, spasao je što se spasti moglo i poneo sa sobom nekoliko stranica, za koje se ispostavilo da su bili delovi Starog zaveta. Tokom treće posete 1859. godine, u manastirskoj biblioteci otkrio je veliki, uvezani rukopis za koji se kasnije ispostavilo da je sačuvan prepis Biblije na grčkom jeziku. Sadržaj tog prepisa odgovara Bibliji kakvu danas poznajemo.

Codex Sinaiticus je u vreme kada ga je Tišendorf 1850. godine otkrio, već bio podeljen na nekoliko delova. Danas se ti delovi, koji obuhvataju polovicu originala, čuvaju na tri različita mesta. Britanska biblioteka je vlasnik najvećeg dela koji sadrži čitav Novi zavet. On je u jeku velike depresije 1933. godine stigao u London preko Sankt Petersburga. Kupljen je zahvaljujući državnoj dotaciji i novcu koji je prikupljan od kuće do kuće sa ciljem da se taj dokument od neprocenjive vrednosti za naciju, koja je prva dala svetu Bibliju na engleskom jeziku, nađe u njenom vlasništvu. *Codex Sinaiticus* jedan je od dva najranija poznata prepisa cele Biblije.

Codex Sinaiticus, koji je ime dobio po mestu gde je pronađen, to jest u podnožju planine Sinaj, danas je jedan od najznačajnijih rukopisa koji su ikada bili

pronađeni. Pouzdano je utvrđeno da potiče iz sredine IV veka i da je pisan u periodu od 330. do 350. godine. Opisan je kao »neprocenjivo blago« i »jedan od najvrednijih rukopisa za tekstualnu kritiku grčkog Novog zaveta«,¹³ kao i da je suštinski važan za naše razumevanje istorije hrišćanske Biblije. On je skratio razmak između poslednjeg apostola i najranijih zbirki rukopisa Novog zaveta na dve stotine pedeset godina, i prikazao da je razlika između Biblije koju danas imamo i Biblije iz 350. godine nove ere zanemarljiva. Maršal kaže: »Zahvaljujući *Codex Sinaiticus*-u možemo sa sigurnošću reći da u Novom zavetu u našim Biblijama iz XX veka, imamo Jevandelja, knjige i poslanice u obliku koji su im dali njihovi autori u prvom veku.«¹⁴

Sirijski izvornik Novog zaveta. Sirijski jezik bio je stari jezik koji se koristio u delu istočne Sirije, oko grada Edese, u ranim vekovima hrišćanske ere. Ljudi iz ove oblasti, koji nisu govorili ni čitali grčki i latinski jezik, veoma rano su prihvatali hrišćanstvo. Hrišćanski dokumenti na sirijskom jeziku pojavili su se gotovo u isto vreme kada i originalni tekstovi, ili kratko nakon toga. Kada govorimo o ranim sirijskim hrišćanima, jedan autor daje značajnu opasku: »Nije čudo što je hrišćanstvo u Edesi počelo da se razvija nezavisno, bez primesa grčke filozofije i rimskog načina vladanja, koji su veoma rano počeli da utiču na izvorno hrišćanstvo na Zapadu i preoblikovali ga u amalgam poznat kao katolicizam.«¹⁵

Hamilton tvrdi da su rane verzije Novog zaveta na drugim jezicima »izuzetno važne u postupku dokazivanja da li je bilo izmena u tekstu Novog zaveta« i izjavljuje da su među različitim ranim verzijama rukopisa ovi na sirijskom jeziku »među najznačajnijim«.¹⁶

Jedan drugi stari rukopis, otkriven u manastiru Sveta Katarina 1892. godine, predstavlja verziju Jenandelja na sirijskom jeziku iz 400. godine, koja je zapravo bila kopija ranog prevoda na sirijski jezik iz II veka. Mnoge verzija Pisma na različitim jezicima opstale su delimično ili u celini i, prema Hamiltonu, svaka od njih »uverava nas da posedujemo tekst koji su pisali autentični pisci«;¹⁷ međutim, sirijski tekst upravo je taj koji više od svih pokazuje »da naš tekst stvarno odgovara onome koji se koristio sredinom II veka«¹⁸ u eufratskoj dolini i zapadnoj Mesopotamiji. Vremenski jaz između najranijih očuvanih kopija Novog zaveta i originala nastavlja da se smanjuje.

Papirusi Čestera Bitija. Papirus je materijal na kome su pisana stara dokumenta. Pravio se od istanjenih i presovanih stabljika biljke i, posle finog pergamenta, bio jedan od glavnih površina za pisanje u starom svetu. Alfred Čester Biti /Alfred Chester Beatty/, Amerikanac koji je živeo u Engleskoj, otkrio je 1930. godine drevni papirus u Egiptu.

Dobro očuvani fragmenti papirusa u zemljanim posudama pronađeni su na starom hrišćanskom groblju blizu reke Nila, nekih sedamdeset kilometara od Kaira. Njihovo otkriće opisano je kao »najsenzacionalnije otkriće kada govorimo o rukopisima na papirusu pisanim na grčkom jeziku«.¹⁹ Doktor Sigfrid Horn

opisuje ga kao »najveće otkriće kad je reč o Novom zavetu«, dodajući da papirusi Čestera Bitija još jednom potvrđuju da »u biblijskom tekstu nije napravljena nikakva bitnija promena.«²⁰

Papirusi Čestera Bitija sadrže delove sva četiri Jevanđelja i knjigu Dela apostolska, deset Pavlovih poslanica i delove knjige Otkrivenje, zatim velike delove Starog zaveta, uključujući većinu prve, četvrte i pete Mojsijeve knjige, od kojih neki potiču iz 150. godine nove ere. Takođe je bilo i delova proročkih spisa Isajje, Jeremije, Jezekilja i Danila, sve s kraja II ili početkom III veka. Jedan od najistaknutijih stručnjaka za papirus na svetu, profesor V. Vilken /V. Wilcken/, procenjuje da manuskripti koji sadrže Pavlove poslanice potiču iz 200. godine. Stručnjaci se slazu da je najkasniji period nastanka papirusa Čestera Bitija sa Novim zavetom 220–230. godina nove ere, ostavljajući mogućnost da su mnogi od njih nastali i pre ovog perioda.²¹ Ovo je samo sto dvadeset ili sto trideset godina nakon poslednjeg apostola i sto godina bliže izvornom tekstu u odnosu na bilo koje ranije otkrivene rukopise.

Jedan pouzdani autoritet kaže da papirus Čestera Bitija »pokazuje značajnu stabilnost u prenošenju biblijskog teksta.«²² Upravo je na dokumente Čestera Bitija mislio ser Frederik Kenjon, bivši direktor Britanskog muzeja, kada je pisao da je konačna posledica otkrića tih neprocenjivih rukopisa »smanjivanje vremenskog jaza između ranijih rukopisa i ranije utvrđenih datuma pisanja novozavetnih knjiga, čime postaje bespredmetna bilo kakva rasprava na temu njihove autentičnosti.« Oprezno birajući svoje reči – u to ne treba sumnjati – a temeljeći svoje zaključke na dokazima papirusa Čestera Bitija, Kenjon je ustvrdio nešto o celoj Bibliji, što je posle njega mnogo njih ponovilo: »Nijedna drevna knjiga nema ni izbliza toliko mnogo ranih i obilnih svedočanstava u prilog pouzdanosti svog teksta, i nijedan nepristrasan stručnjak ne bi porekao da je tekst koji imamo u rukama u suštini neoštećen.«²³

Fragment Džona Rajlandsa. Najstariji od svih poznatih rukopisa je fragment Džona Rajlandsa /John Rylands/, otkriven u Egiptu 1936. godine i danas se nalazi u biblioteci Džon Rajlands na Univerzitetu u Mančesteru. Priča o njegovom opstanku je neverovatna. Rajlandov fragment, kao što nam to njegovo ime i govori, predstavlja mali deo papirusa koji sadrži nekoliko stihova iz Jovanovog jevandelja. Vekovima je zajedno sa drugim materijalima bio korišćen za umotavanje egipatskih mumija. Ispisan je na obe strane i sadrži stihove iz osamnaestog poglavља Jovanovog jevandelja. Nekoliko stručnjaka je procenilo da potiče iz ranih godina II veka, svega nekoliko godina nakon Jovanove smrti. Ovo je potvrda da je Jevanđelje po Jovanu u tom periodu bilo u opticaju, a da bi to bio slučaj, moralo je biti napisano ranije, kako je to tradicionalno i bilo prihvaćeno.

Kritičari su u XIX i ranom XX veku osporavali datum koji se tradicionalno pripisivao Jevanđelju po Jovanu, govoreći da je bilo napisano mnogo kasnije; mnogi su se čak pitali da li je uopšte Jovan napisao četvrtu Jevanđelje. Na osnovu Rajlandsovog fragmenta, Horn ukazuje da se veliki broj stručnjaka XX

veka, uključujući Dajsmana /Deissmann/, Dibelisa /Dibelizs/, Kenjona i Gudspida /Goodspeed/, sada »izjašnjava da potvrđuje apostolsko poreklo četvrtog Jevanđelja«.²⁴ Citirajući Kenjona, Maršal slično zaključuje: »Ostavljući čak minimalno vremena za cirkulaciju ovog dela od mesta njegovog nastanka, ovim bi se datum pisanja toliko približio tradicionalnom, u poslednjoj deceniji prvog veka, da gotovo ne postoji bilo kakav razlog za dovođenje u pitanje ispravnosti tradicije.« A prema tradiciji, naravno, Jovan je napisao Jevanđelje koje nosi njegovo ime, i to poznih devedesetih I veka.²⁵

Fragment Otkrivenja. Jedan od najkasnijih fragmenata rukopisa koji je ugledao svetlost dana bio je mali deo knjige Otkrivenja Jovanovog, pronađen u Egiptu i prvi put proučavan 1971. godine. On sadrži delove prvog poglavlja knjige Otkrivenje Jovanovo i, prema doktoru Stivenu Tompsonu /Steven Thompson/, »to je najstariji poznati fragment rukopisa knjige Otkrivenje Jovanovo«.²⁶ Njegov značaj otkriven je zahvaljujući kompjuterskom programu Univerziteta u Kaliforniji, koji je istraživačima omogućio da prouče kombinacije grčkih reči – u ovom slučaju reči iz prvog poglavlja Otkrivenja, i one koje se pojavljuju na fragmentu papirusa. One su se podudarale!

Knjiga *Otkrivenje Jovanovo* napisana je najkasnije 96. godine, a neki stručnjaci predlažu i raniji datum. Datum nastanka fragmenta je pouzdano drugi vek, što znači da sada imamo dva fragmenta papirusa koji su nastali oko sto godina nakon nastanka originalnog rukopisa. Još je značajnije što su razlike u tekstu sa fragmenta i grčkog teksta sa koga je prevedena knjiga Otkrivenje Jovanovo minimalne i neznatne. Tompson kaže da »većina tih razlika nije bila vidljiva u prevedenom tekstu«,²⁷ pošto se one odnose na sitne detalje kao što su varijacije u spelovanju reči. Dokaz za tekstualnu ispravnost Novog zaveta je pred nama. Vremenski jaz između rukopisa koji su se koristili kada je prevođena Autorizovana verzija 1611. godine i originalnog teksta sada je svedena na zanemarljivo kratak vremenski period. Na osnovu manuskriptata koji su izronili na svetlost dana vidi se da su oni nastali u vreme pisanja originala ili neznatno posle toga. Ponovo se ispostavilo da su razlike između originala i tekstova savremenih prevoda Biblije marginalne ili nepostojeće, da *ne menjaju suštinsko značenje teksta*. Ovo je naročito tačno kada je u pitanju Novi zavet, a to skoro u potpunosti dugujemo otkriću mnogih značajnih rukopisa u poslednjih stotinu pedeset godina.

SVICI SA MRTVOG MORA

Do sada smo pažnju usmerili na rukopise kao dokazni materijal koji ide u prilog verodostojnosti Novog zaveta. Videli smo da je tekst Novog zaveta koji se danas nalazi u mnogim Biblijama potpuno pouzdan i da u suštini odgovara prvobitno napisanom tekstu. Međutim, šta je sa Starim zavetom koji je mnogo stariji?

Pre otkrića svitaka sa Mrtvog mora, bilo je veoma malo materijala kojim se mogla dokazati pouzdanost Starog zaveta. Prva hebrejska Biblija bila je odštampana 1526. godine, i to je bio tekst preuzet iz rukopisa koji potiče iz 916. godine, više od hiljadu pet stotina

godina nakon što je napisana poslednja knjiga Starog zaveta. Godinama su izgledi za potvrdu starozavetnog teksta bili sasvim neznatni. Čak je i ser Frederik Kenjon izrazio sumnju da će se ikada pronaći hebrejski rukopis koji bi potvrdio verodostojnost Starog zaveta na način na koji je bio potvrđen Novi zavet. Osećao je da nije postojala mogućnost da se ikada pronađu hebrejski rukopisi stariji od teksta koji je poslužio kao osnova za prvi štampani tekst hebrejske Biblije.²⁸ Izgledalo je kao da su kritičari u pravu.

Medutim sve se to dramatično promenilo 1947. godine, kada je jedan dečak, pastir, bacio kamen u pećinu koja se nalazila na ogoleoj padini brda uz obalu Mrtvog Mora, i tom prilikom začuo zvuk polomljene grnčarije. Svici sa Mrtvog mora upravo su bili otkriveni. Ova priča je ispričana i prepričavana stotinama puta u poslednjih šezdeset godina i bez sumnje će se još dugo ponavljati.²⁹ Zvuk polomljene grnčarije poticao je od razbijenih zemljanih čupova u kojima su već 2000 godina bili skriveni svici.

Bilo je tu na stotine komada polomljene grnčarije i još više fragmenata svitaka, kako je istraživanje narednih nekoliko godina to potvrđivalo zapanjenom svetu. Eksperti su strpljivo spojili najmanje četrdeset posuda iz prve pećine i identifikovali nekih dve stotine različitih svitaka kao i hiljade fragmenata ostalih svitaka. Pronađeni materijal bio je biblijske i nebiblijske sadržine, i puno značio stručnjacima svih vera i disciplina. Profesor Olbrajt, koji je krenuo sa ispitivanjem svitaka odmah nakon što su pronađeni kaže da su »ti rukopisi najveće otkriće modernog doba«.³⁰

Napokon je u blizini pronađeno jedanaest pećina sa starim rukopisima a i još neke na drugim, susednim lokacijama. U jednoj pećini nađeno je oko trideset pet hiljada fragmenata svitaka. Stručnjaci muzeja Rokfeler u Jerusalimu, gde

se svici danas čuvaju, smatraju da će im trebati decenije da spoje sve delove i tako otkriju sve tajne davno izgubljenih svitaka sa Mrtvog mora. Oni koji su proučavali lokaciju i same svitke veruju da je to bila biblioteka Esena, stare jevrejske zajednice iz Kumrana, koju su sakrili u pećinama za vreme jevrejske bune protiv rimskog okupatora Palestine od 66. do 70. godine, kako bi je zaštitili od osvetoljubive rimske vojske.

Same posude su vredan dokaz starosti sadržanih svitaka, jer su sve, prema arheološkim istraživanjima, bile napravljene za vreme rimske okupacije, pre uništenja Jerusalima 70. godine. Postoje dokazi da su mnoge svitke, možda najviše od onih koji su ovde prvo bitno bili skriveni, odnela nepoznata lica pre njihovog otkrića 1947. godine. Horn govori u ime mnogih stručnjaka istomišljenika kada kaže da, premda je prirodno duboko žaliti zbog činjenice da je toliko rukopisa izgubljeno, treba ipak biti zahvalan što je toliko njih sačuvano. Reči još jednog stručnjaka bez sumnje su isto toliko tačne: »Svici sa Mrtvog mora predstavljaju najvažniji tekstualni dokaz otkriven u savremeno doba, koji bespogovorno svedoči o verodostojnosti starozavetnog teksta.³¹

Međutim, da li činjenice potkrepljuju ovu smelu tvrdnju?

Krajem 1952. godine, čak i pre nego što su svi svici bili otkriveni, bilo je očigledno da su oni već pronađeni bili stari bar dve hiljade godina. U godinama koje su sledile nakon njihovog otkrića, stručnjaci iz celog sveta intenzivno su ih proučavali. Pomno istraživanje i analize nastavljaju se i danas. Otkrivena je i popisana sadržina na hiljade fragmenata koji su, koliko je to bilo moguće, spojeni u odgovarajuće celine. Imamo tu delove iz svih knjiga Starog zaveta, izuzev Jestire i Nemije. Nijedno dotadašnje otkriće nije bilo toliko značajno. Većina rukopisa iz pećina kraj Mrtvog mora hiljadu godina je starija od najranijih jevrejskih rukopisa koji su bili poznati pre njih.³²

Možda je najpoznatiji među svim tim svicima bio Isajjin svitak iz pećine broj jedan. On je sačuvan i sadrži celu Isajjinu knjigu. Tu je svih šezdeset šest poglavљa koje je prorok napisao oko 700. godine pre Hrista, ispisanih krasnopisom prepisivača. Horn je posvetio nekoliko strana detaljnog opisu pronađenih svitaka sa Mrtvog mora i njihovom značaju, i o tom kaže sledeće: »Tekst dokazuje da je vreme nastanka ove kopije najverovatnije II ili I vek pre Hrista i da u knjizi proroka Isajije ne postoji greška... Svako ko je radio na ovom svitku bio je iskreno zadivljen nepogrešivom činjenicom da taj dve hiljade godina star biblijski rukopis sadrži tekst koji u potpunosti odgovara današnjem tekstu.³³

Stručnjaci priznaju da su greške koje postoje u rukopisima Isajjinog svitka slične onima koje su pronađene u većini rukopisa; međutim, bez obzira na te sitne nepravilnosti, Horn tvrdi da je sačuvanje i otkriće tih svitaka u »ovom presudnom vremenu u istoriji sveta« bilo »Božje proviđenje«.³⁴

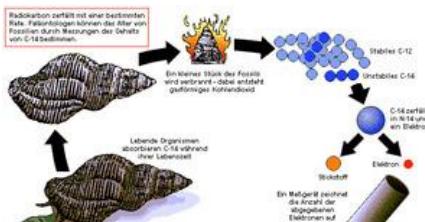
On, takođe, citira sedam međunarodno priznatih stručnjaka koji su smesta bili impresionirani neverovatnom sličnošću Isajjinog teksta u svicima i današnjim

Biblijama, među kojima su Milar Barouz /Millar Burrows/, Vilijam F. Olbrajt, i Džon Brajt /John Bright/, kao i svi profesori vodećih univerziteta i biblijski stručnjaci. Za oko nam je zapao komentar jednog od tih vodećih autoriteta, Milara Barouza, specijaliste za Isajin teskt: »Sa izuzetkom... relativno neznatnih omaški... cela knjiga je ovde, i u suštini se potpuno podudara sa masoretkim tekstom«³⁵ (hebrejski tekst Starog zaveta sa koga je prevođena Autorizovana verzija Biblije). Učenjaci koji su izučavali Isajin svitak slično zaključuju. Prosto je začuđujuće kako se u hebrejskom tekstu koji se danas koristi vide tek neznatne razlike u odnosu na Isajin svitak, koji je star više od dve hiljade godina.

Kako je bilo moguće odrediti tačan datum tih dokumenata? Nekoliko je odgovora na ovo pitanje:

Pismo – ili rukopis – je važan trag, naročito onima koji izučavaju stara pisma; Grnčarija u kojoj su se nalazili rukopisi, ako ih je bilo, i lanena tkanina u koju su bili umotani i čuvani, takođe mogu da pomognu oko određivanja datuma.

METODA UGLJENIKA C14

godina ovim postupkom može se odrediti datum nastanka »sa velikom verovatnoćom«.³⁶

Lanena tkanina u koju su bili umotani mnogi svici sa Mrtvog mora takođe je podvrgnuta C14 metodi i Maršal podnosi sledeći izveštaj: »Ogromna većina svitaka potiče iz III veka pre Hrista, nešto malo iz I veka i svega nekoliko iz II veka (što se podudara sa okupacijom te oblasti za vreme drugog judejskog ustanka).«³⁷

Ovakav ishod se i mogao očekivati kada imamo posla sa religijskom zajednicom koja u prvom veku hrišćanske ere doživljava procvat i privremeno se vraća svom domu jer je politička situacija u tom trenutku povoljna. On, takođe, potvrđuje datiranje svitaka tradicionalnim metodama. Horn ponovo govori da »ovaj dokazni materijal pokazuje da su stručnjaci koji su nastanak svitaka vezivali za prehrišćansku eru i I vek nove ere bili u pravu; sve više stručnjaka odustaje od svojih sumnji o ranom datiranju ovih rukopisa.«³⁸

Ostali stari rukopisi, takođe, potvrđuju verodostojnost Starog zaveta, a mnogi od njih, takođe, potiču iz pećina kod Mrtvog mora. Van svake sumnje je da većina svitaka sa Mrtvog mora potiče iz vekova pre Hrista i da je zato sam Hristos, kada je navodio proroka Isaiju, koristio verziju koja se, po svemu sudeći, podudara sa knjigom proroka Isajije koju danas nalazimo u svojim Biblijama.

vredno zapaziti.

Nedavno je usavršena poslednja tehnika koja se primenjuje prilikom izučavanja svitaka sa Mrtvog mora. Dejvid Maršal je ispravno naziva »naučnim dokazom«, pošto se odnosi na otkrivanje i merenje radiokarbonskog sadržaja predmeta kojima treba da se odredi datum nastanka. Materijalu starom dve hiljade

Božja reč na engleskom jeziku

Biblijski tekst – u Starom zavetu uglavnom na hebrejskom i nešto malo na aramejskom, i u Novom zavetu na grčkom – do nas je stigao sa beznačajnim tekstualnim gubicima ili razlikama. On je tačan odraz prvobitno napisanih knjiga. Današnje Biblike na hebrejskom i grčkom jeziku praktično izgledaju isto kao što su izgledali tekstovi ispisani perom prvobitnih autora. Ovo je

Međutim, tu postoji jedan problem: mi ne govorimo i ne čitamo hebrejski ili grčki. Kako nam, dakle, činjenica da je originalni tekst Starog i Novog zaveta preživeo više od dve hiljade godina može biti od pomoći?

Nisu svi koji su živeli u vreme kada je Biblija bila napisana govorili hebrejski ili grčki. Tako su se u ranom razvoju hrišćanske crkve originalni spisi prevodili na druge jezike, jezike običnih ljudi toga vremena. Već smo, u ovoj knjizi, naišli na rani sirijski prevod Novog zaveta. Bilo je tu još prevoda iz tog ranog perioda: aramejski, koptski, egipatski gotski i latinski – da navedemo neke poznatije. Latinski prevodi bili su veoma značajni, pošto je latinski bio zvanični jezik Rimske imperije. Prema jednom izvoru »bilo je za očekivati da će na samom početku hrišćani osetiti potrebu za Biblijom na latinskom jeziku«.³⁹ Tako su nastale »starolatinske« verzije.

Međutim, pre nastanka tih ranih hrišćanskih prevoda, na grčki jezik preveden je Stari zavet u verziji poznatoj kao Septuaginta. Ta grčka verzija starog zaveta nastala je u III i II veku pre Hrista. Koristili su je i Jevreji i hrišćani u formativnim godinama hrišćanske Crkve, a postoji mogućnost da su je koristili i Isus i apostoli. Prevod originalnih tekstova na savremene jezike od životnog je značaja u očuvanju i prenošenju biblijskog teksta.

Ovaj rani proces pokazuje da se originalni hebrejski i grčki može prevesti na druge jezike. I zaista, oni moraju da se prevedu kako bi Božju Reč mogli da čuju i razumeju i oni koji ne poznaju hebrejski ni grčki jezik, što uključuje mnoge među nama. I tako je od trenutka kad je nastala, Biblija prevođena na jezike kojima ljudi govore i koje razumeju. Danas postoji šest stotina prevoda Biblije na engleskom jeziku i oko pet stotina na francuskom, da ne pominjemo na hiljade prevoda u različitim jezicima. Hju Danton nas podseća da je veoma važna činjenica što Biblija »može da se prevede a da i dalje ostane Božja reč«.⁴⁰ To dolazi otuda što su nadahnute njene misli, a ne reči.

Znači, cilj svih prevodilaca i prevoda bio je da se što vernije prenese značenje originalnog hebrejskog i grčkog teksta na jezik drugih naroda. Ukoliko ljudi treba da čuju Božju Reč, oni moraju imati mogućnost da je čitaju u prevodu koji najvernije odražava značenje originalnog teksta.

Kao što jedan autor primećuje, svrha svih prevoda bila je da »pretoči originalne jezike Biblije na svakodnevni, obični jezik kako bi savremeni čitalac primio one iste ideje koje su drevni dokumenti prenosili čitaocima svog vremena«.⁴¹ To je zlatno pravilo u prevođenju, a i vodeće načelo svih prevoda nastalih u ranoj Crkvi, a potom i onih u periodu protestantske reformacije, kada se javila velika potreba za Biblijom na jezicima razumljivim ljudima tog vremena, nakon dugog i mračnog srednjovekovnog perioda.

Ovde nas naročito interesuje Biblija na engleskom jeziku, pošto je većini onih koji čitaju ovu knjigu to maternji jezik, ili žive u zapadnoj kulturi gde se govorи engleski jezik. Prve prevode na engleski jezik uradili su Viklif i Tindal. Viklifov

je bio pisan rukom i poticao iz 1300. godine nove ere, dok je Tindalov štampan 1536. godine. Tindalov Novi zavet je odsutan u Nemačkoj nakon mnogo poteškoća i napada, i prokrijumčaren u Englesku u buradima sa hranom i balama odeće, kako ih protivnici ne bi otkrili i uništili. Bio je to prvi štampani deo Biblije na engleskom jeziku. Prosto je nemoguće preuveličati njegov značaj za istoriju Biblije na engleskom jeziku ili za zapadnu kulturu. Oko devedeset procenata Tindalovog Novog zaveta uključeno je u veoma uticajnu Autorizovanu verziju iz 1611. godine.

Tindal je smatrao da je nemoguće da ljudi razumeju Božju istinu »osim ako im je pred očima Pismo na njihovom maternjem jeziku«.⁴² Tindal je uputio čuvenu primedbu katoličkom svešteniku, koja mu je donela i slavu i mučeništvo: »Ukoliko Bog poštodi moj život... učiniću da dečak za plugom zna više o Pismu nego što vi znate.« A da je u tome uspeo, znaju – kako se to kaže – i vrapci na grani. Tindalovo delo se sada prepoznaje kao »prekretnica u istoriji engleske Biblije«.⁴³

Od tog vremena Biblija na engleskom jeziku neprekidno je bila dostupna ljudima. Ona je oblikovala engleski jezik, englesku naciju, engleski karakter i engleske vrednosti i verovanja, što je zauzvrat doprinelo oblikovanju vrednosti i verovanja zapadnog sveta u protekla tri veka ili više. Nije slučajno što je sa napadima na Bibliju u XIX i XX veku i iz toga proizašlim gubljenjem vere u Bibliju kao Božju Reč, sistem verovanja i vrednosti zapadne kulture nazadovao do te mere da mnogi obavešteni ljudi veruju kako se on nikada neće moći od toga oporaviti. To je ravno gubitku našeg nasleđa i gubitku identiteta. Možda će, sve dok Biblija bude dostupna na engleskom jeziku i bude ostala na listi bestselera, postojati neka nada – ali nijedna osoba koja ume da misli ne očekuje da će se to brzo dogoditi.

Takođe je značajan i proces nastajanja Autorizovane verzije. Zadatak je poveren najboljim misliocima toga doba sa Univerziteta u Oksfordu i Kembriđu. Ubrzo posle dolaska kralja Džejmsa na presto 1604. godine, pedeset učenjaka, od kojih su mnogi dobro poznivali hebrejski ili grčki ili oba jezika, bili su zaduženi da obave posao prevodenja. Bili su podeljeni u šest timova, tri su radila na Starom zavetu i tri na Novom, a jedan se bavio apokrifima, na koje se tada gledalo kao na sastavni deo Biblije, te su kao takvi bili uključeni u Autorizovanu verziju iz 1611. godine. Trebalo je da prode sedam godina da se posao uradi, što nam pokazuje koliko su prevodioci ozbiljno vršili svoj zadatak.⁴⁴

Ovaj proces je, takođe, postao matrica koje se drže svi dobri prevodi. Biblijski prevod je najbolji kada ga rade timovi prevodilaca. Iako posao prevodenja prevashodno radi samo jedna kvalifikovana osoba, njegov ili njen prevod mora da provere i druge za to nadležne osobe. Najtačniji prevodi su nastali na ovakav način. On u velikoj meri smanjuje mogućnost subjektivnih grešaka, denominacijskih predrasuda ili nedostatak znanja u određenoj oblasti koji mogu da se uvuku u konačni prevod. U procesu kao što je bio ovaj – koji je

veoma prisutan u novim prevodima – originalni tekstovi bivaju verno i tačno prevedeni.

Uvaženi stručnjak sa Oksforda, Alister MekGrat kaže u zaključku svog fascinantnog izveštaja povodom Autorizovane verzije, *In the Beginning: The Story of the King James Bible / U početku: Priča o Bibliji kralja Džejmsa/* : »Ti prevodioci postavili su kamen temeljac«, ljudima svog vremena »otvorili vrata spasenja« i ponudili »nadu i utehu svetu svoga vremena.«⁴⁵ Nešto slično moglo bi se reći za većinu prevoda koji su od tada nastajali. Pažljivim i poštenim prevodenjem najranijih i najboljih originalnih hebrejskih i grčkih rukopisa, koje su iz naraštaja u naraštaj prenosili verni prepisivači, prvo bitni tekst uspešno je sačuvan sa neverovatnom tačnošću i Božja Reč učinjena dostupnom svim ljudima. Isto se događa i danas, što se ogleda u stvaranju jedne verzije za drugom, tj. prevoda biblijskog teksta na bezmalo sve jezike na planeti, za svakog ili sve koji bi ga poželeo za sebe.

Sama Biblija kaže: »Suši se trava, cvijet opada; ali riječ Boga našega ostaje dovijeka« (Isajja 40:8). Vekovi su svedočili o istinitosti ovog proročanstva, koje se ispunjavalo na teško zamisliv način, i još uvek se ispunjava. Štaviše, Isus je izjavio nešto slično: »Nebo i zemlja proći će, ali riječi moje neće proći« (Matej 24:35). Zahvaljujući neumornim prepisivačima i poštenim prevodiocima, te reći do sada zaista nisu »prošle«.

Čak i pre otkrića svitaka sa Mrtvog mora, ser Frederik Kenjon, biblijski naučnik koji je u dvadesetom veku učinio toliko puno da se opovrgnu neosnovane prepostavke i netačni zaključci velikog broja njegovih savremenika – izneo je svoj zaključak do kog je došao procenom dostupnih dokaza: »Hrišćanin može uzeti celu Bibliju i bez straha i oklevanja izjaviti da u rukama ima pravu Reč Božju, koja je do njega došla prenošenjem s kolena na koleno, a da tekst nije pretrpeo nikakve značajne izmene.«⁴⁶

Ovo je dobro odmerena reč velikog stručnjaka, a ne blebetanje neinformisanog zanesenjaka. Ta izjava nije puko maštanje, nagadanje, niti beskorisno trabunjanje. To je mišljenje velikog čoveka koji je time založio svoj ugled. Ono se ne može tek tako otpisati ili zaobići. I dan-danas ono stoji kao validna ocena rukopisa i dostupnih tekstualnih podataka. A nisu samo hrišćani u mogućnosti da spoznaju da je Biblija došla do nas nepromenjena i bez suštinskih gubitaka. To može svako.

Ključna misao:

Hiljade starih rukopisa Biblije, uz veliku pažnju prilikom prenošenja teksta u procesu prepisivanja i prevodenja, obezbedili su tačnost i verodostojnost biblijskog teksta.

1 Izuzev Poslanice Jevrejima, koja se tradicionalno pripisuje Pavlu.

2 Eldon Epp u The Anchor Bible Dictionary, Doubleday, 1992, 6. tom, str. 415,417; Nancy J.

Vyhmeister, "The Jesus of History" u Ball i Johnsson (izdavači), The Essential Jesus, Pacific Press Publishing Association and Signs Publishing Company, 2002., str. 54.

- 3 Prvih šest knjiga Starina preživele su u samo jednom rukopisu iz 850. godine nove ere; vidi Epp, op cit, str. 415. Većina ostalih knjiga Starina takođe se nalazi u samo jednom rukopisu.
- 4 Vyhmeister, op cit, str. 54.
- 5 Isto.
- 6 Floyd Hamilton, *The Basis of Christian Faith*, Harper and Row, 1964, str. 204.
- 7 Isto, str. 208.
- 8 Vyhmeister, op cit, str. 55.
- 9 Hugh Dunton, *Bible Versions*, Autumn House, 1998, str. 45.
- 10 Isto, str. 62.
- 11 Citirano u David Marshall, *The Battle for the Book*, Autumn House, 1991, str. 45.
- 12 Isto, str. 69 i dalje.
- 13 Vidi <www.bl.uk/onlinegallery/asianafricanman/dodex>;
<www.en.wikipedia.org/wiki/Cidexsinaiticus>.
- 14 Marshall, op cit, str. 74.
- 15 <www.ntcanon.org/peshitta>.
- 16 Hamilton, *Basis of Christian Faith*, Harper & Row, 1964, str. 209.
- 17 Isto, str. 210.
- 18 Isto, str. 209.
- 19 The Anchor Bible Dictionary, Bantam Doubleday Dell Publishing Group Inc., 1. tom, str. 901.
- 20 Sigfried H. Horn, *Light From the Dust Heaps*, Review and Herald, 1955, str. 79, 80.
- 21 Vidi Oxford Dictionary of Christian Church, Oxford University Press, treće izdanje, 1997, str. 327.
- 22 The Anchor Bible Dictionary, loc cit.
- 23 F. G. Kenyon, *The Bible and Modern Scholarship*, John Murray, 1948, str. 20, citirano u Vyhmeister, op cit, str. 54.
- 24 Horn, op cit, str. 80.
- 25 Marshall, op cit, str. 83
- 26 Steven Thompson, "Gem From the Trash", *Adventist Review*, 17. april, 1997.
- 27 Isto.
- 28 Vodi F. G. Kenyon, *Our Bible and the Ancient Manuscripts*, četvrto izdanje, Harpers, 1951, str. 48.
- 29 Više detalja se može naći u mnogim knjigama i veb sajtovima.
- 30 Citirano u Marshall, op cit, str. 58; vidi takođe Horn, op cit, str. 83.
- 31 Hamilton, op cit, str. 204.
- 32 Seventh-day Adventist Bible Dictionary, str. 970.
- 33 Horn, op cit, str. 89, 90.
- 34 Isto, str. 91.
- 35 Isto, str. 90.
- 36 Marshall, op cit, str. 60; Horn, op cit, str. 86.
- 37 Marshall, loc cit.
- 38 Horn; op cit, str. 87.
- 39 Problems in the Bible Translation, *Review and Herald*, 1954, str. 24.
- 40 Dunton, op cit, str. 13.
- 41 Problems in the Bible Translation, op cit, str. 35.
- 42 Citirano u Dunton, op cit, str. 9.
- 43 McGrath, *In the Beginning*, Hodder& Stoughton, 2002, str. 73.
- 44 Isto, str. 178 i dalje.
- 45 Isto, str. 310.
- 46 Kenyon, op cit, str. 23.

Informacije o Crkvi Sv.Trojice (REC/ACNA)

Una sancta catholica et apostolica ecclesia

Ecclesia reformata anglicana

Crkva Sv.Trojice u Beogradu jeste anglikanska/episkopalna crkva, protestantska u tradiciji, reformisana u teologiji, episkopalna u crkvenom ustrojstvu.

Ona je zajednica vernika koja veruje u objavu Svetoga pisma, a njeni koreni datiraju u razdoblje crkvene reformacije 16.veka. Naša parohija svim srcem podržava pet velikih načela reformacija:

- 1.Samo Sвето pismo за пitanja vere i prakse (Sola Scriptura);
- 2.Spasenje само по вери (Sola Fide);
- 3.Opravdanje само по милости (Sola Gratia);
- 4.Milost само по Исусу Христу (Solo Christo);
- 5.Sва слава припада само Богу (Soli Deo Gloria)

Naša bogosluženja posvećena su isključivo Bogu i predstavljaju našu žrtvu i hvalu jedinom Gospodu. Nije nam cilj da se na njima zabavljamo, animiramo posetioce niti uzdižemo služitelje, već samo da damo čast i hvalu Svetoj Trojici, Jednom Bogu, koji to zaslužuje. Iz tog razloga nemojte biti obeshrabreni ako nas ima malo. Gospod eј rekao: 'Jer где су два или три сабрани у име моје onde sam ja међу њима.' Zato uzdignite

glave puni ponosa na Gospoda i dolazimo redovno na bogosluženja imajući веру у Нjega који нас је izbavio da budemo dostoјni slaviti Njegovo име.

Mir Гospодњи bio uvek sa vama.

At Church of the Holy Trinity (REC/ACNA), Holy Communion at the Lord's

Table is central to our worship and the source of all we do. It defines our relationships, strengthens our souls, and confronts us with the realities of Christian living. We invite you to experience traditional Anglican worship and Biblical preaching and instruction with us.

All worship services at Trinity follow the Anglican Prayer Book, an ancient tradition that guides our worship and teaches us how to pray. Prayer Book worship allows worshipers of all ages and traditions to unite with each other to offer praise to our Lord.

Baptized Christians of all ages are invited to worship and partake of the Lord's Table with us. Because we worship together as families, squirming children and chattering babies are loved and welcomed in the service while they grow and learn to worship.

„Jer Božja reč je živa i delotvorna, oštija je od svakog dvoseklog mača i prodire dotle da razdvaja dušu i duh, kosti i njihovu moždinu, i može prosuditi misi i namere srca.“
(Jevrejima 4,12)

Crkva Sv.Trojice (REC/ACNA)
Višegradska 23/1
11000 Beograd, SRBIJA
www.anglican.rs
Email: rec.srb@gmail.com

REFORMA – HERALD OF THE HOLY TRINITY CHURCH (REC/ACNA)

Uređivački odbor:

Petar Petrović, Mladen Rakić, Nikola Zatežić, Nikola Maksić

